

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)**

**Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова
(Ташкент, Узбекистан)**

Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

**АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ**

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

*Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового
Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
(протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)*

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Оксана Власова-Чмерук
викладач кафедри авіаційної психології
Катерина Радіонова
студентка кафедри авіаційної психології
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОСТІ ТА МОРАЛЬНОСТІ ЯК БАЗОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

За останні роки суспільство України визначило нові стратегічні напрями та основні завдання соціального розвитку в галузі освіти, які зафіксовані в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)».

На державному рівні відображено пріоритетні напрямки розвитку системи освіти та визначено тенденції, пов'язані із зростанням вимог суспільства до якості освіти та управління навчально-виховним процесом у закладах системи загальної середньої освіти. Становлення незалежної України актуалізувало модернізацію та вдосконалення системи освіти на основі принципів гуманізму, демократичності, пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей, толерантності, чесності.

За пару десятиліть до влади в Україні придуть люди, які на сьогоднішній день є школярами. І від їх моральнісних установок залежатиме майбутнє країни. Моральні переконання – визначають поведінку та вчинки людини. Рішення головних завдань навчання має забезпечувати формування особистісного ставлення до оточуючих, оволодіння етичними, естетичними і духовно-моральними нормами. Виховання і навчання – взаємопов'язані процеси підготовки людини до участі у творенні матеріальних і духовних цінностей, необхідних для суспільства і для неї самої [1].

Формування духовності та моральності особистості має здійснюватися в умовах комплексного підходу, за допомогою залучення учнів до системи діяльності різного типу. Система діяльності включає в себе: спілкування; планування майбутнього; формування адекватних рис характеру; самопізнання, самовиховання, саморегуляцію, самореалізацію; власне навчальну діяльність – засвоєння необхідних знань, умінь, навичок; інтелектуальну, пізнавальну та перетворюючу діяльність; діяльність з відпрацювання адекватного індивідуального стилю тощо[2].

Аналіз шкільної практики показує, що проблема брехні в учнів початкової школи не знайшла повного відображення і вирішення в сучасному навчально-виховному процесі. Особливого розгляду постає питання сформованості ставлення до брехні. У дітей приблизно до восьмирічного віку ще не зовсім сформоване уявлення про брехню, вони вважають, що співрозмовник збрехав, навіть якщо той не знав, що його слова не відповідають істині. Намір, мотив до уваги не береться, важлива тільки правдивість сказаного. Навіть якщо діти знають, що людина не збиралася нікого обманювати, вони думають, що вона збрехала, якщо вона сказала щось, що не відповідає дійсності. Проте вже більшість восьмирічних дітей, як і дорослих, не вважають брехуном того, хто сказав неправду випадково. У проведеному нами емпіричному дослідженні з учнями молодшої школи, було встановлено, що більшість респондентів негативно ставляться до брехні. 80% питаних при оцінці правдивості наданої інформації спираються на свій власний досвід обману, а 20% вважають правдивою ту інформацію, в якій відсутня магія або дива.

При переході від дошкільного до молодшого шкільного віку відбувається стрибок у розумінні обману. Дитина навчається розпізнавати обман і обманювати сама, використовуючи все більш досконалі стратегії.

За даними Пола Екмана 92 % п'ятирічних дітей вважають, що говорити неправду — це завжди погано. До 12 років даний показник знижується до 28 %. Крім того, 75 % п'ятирічних стверджують, що вони не брехали жодного разу, тоді як з 12-річних ніхто не зважився на таку заяву [3].

Брехня є невід'ємною частиною людського існування і проявляється в найрізноманітніших ситуаціях. Схильність до брехні викликана певними мотивами, потребами і спрямована на досягнення конкретних цілей. Нерідко учні обманюють вчителів стосовно виконання завдань, домашньої роботи, списуванні і різного роду хитрощів, що допускають на уроках. Брешуть і про те, що стосується поведінки — як у стінах школи, так і поза нею.

Не сформованість моральних уявлень, їх помилкове тлумачення у школярів призводить до неправильних установок в поведінці. Дослідження показують, що більшість учнів молодшого шкільного віку часто вкладають різний зміст, помилково тлумачать такі моральні поняття як совість, честь, чуйність, мужність та ін.

Молодший шкільний вік є сприятливим для засвоєння моральних норм, формування уявлень і понять, правил поведінки, пізнання навколишнього світу.

Тому, важливо приділяти увагу в навчально-виховному процесі формуванню адекватного ставлення до брехні у дітей молодшого шкільного віку, вихованню духовності й формуванню стійкої моральної системи ставлення дітей до дійсності, до оточуючих людей і до самого себе саме.

Виховні дії повинні бути ніби «замасковані» у режим виконання основних щоденних заходів життєдіяльності колективу. Виховна робота повинна бути спрямована на формування мотивів і мотивації самовиховання, постійного прагнення учнів до самовдосконалення.

Література

1. Гречаник Є. Теоретичні питання виховної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі /Є. Гречаник //Виховна робота в школі – 2009 – № 9-с. 4-12
2. Харенко І. А. Актуальні проблеми пошуку нових форм та методів організації виховного процесу в навчальних закладах/Дніпропетровськ: НГУ, 2014. – 233с.
3. Экман П. Почему дети лгут / Пол Экман. – Санкт-Петербург: Питер, 2017. – 240 с.: ил., портр. – (Сам себе психолог).